

Vlaams
Parlement

stuk **872** (2010-2011) – Nr. 17
ingediend op 24 maart 2011 (2010-2011)

Hoorzitting

met het oog op het duiden
van de problematiek vanuit het werkveld,
met mevrouw Ann Reed, vzw De Werf,
en de heer Wouter Van Den Bogerd,
jeugdrechtbank Turnhout

Verslag

namens de Commissie Jeugdzorg
uitgebracht door de dames Marijke Dillen,
Mieke Vogels en Katrien Schryvers

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Else De Wachter.

Vaste leden:

de dames Kathleen Helsen, Vera Jans, Tinne Rombouts, Katrien Schryvers;
mevrouw Marijke Dillen, de heer Felix Strackx, mevrouw Gerda Van Steenberge;
de heer Peter Gysbrechts, mevrouw Vera Van der Borght;
de heer John Crombez, mevrouw Else De Wachter;
de dames Vera Celis, Danielle Godderis-T'Jonck;
mevrouw Ulla Werbrouck;
mevrouw Mieke Vogels.

Plaatsvervangers:

de heren Tom Dehaene, Jan Durnez, de dames Cindy Franssen, Sabine Poleyn;
de heren Chris Janssens, Erik Tack, Wim Wienen;
de dames Gwenny De Vroe, Lydia Peeters;
de dames Yamila Idrissi, Güler Turan;
de dames Lies Jans, Helga Stevens;
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Stukken in het dossier:

872 (2010-2011) – Nr. 1 t.e.m. 16: Verslagen over hoorzitting

INHOUD

I. Uiteenzetting door mevrouw Ann Reed, algemeen coördinator vzw De Werf	4
1. Situering van De Werf	4
2. Decreet Leren en Werken.....	5
3. Fases binnen het decreet Leren en Werken.....	5
4. Doelstellingen.....	5
5. Hoe realiseren we persoonlijke ontwikkelingstrajecten?.....	5
6. Methodieken	7
7. Aanbevelingen.....	8
8. Vragen van de leden.....	8
II. Uiteenzetting door de heer Wouter Van Den Bogerd, sociale dienst bij de jeugdrechtbank van Turnhout.....	10
1. Vragen van de leden.....	15
Gebruikte afkortingen	23
Bijlage: Presentatie van mevrouw Ann Reed.....	25

Op voorstel van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid heeft het Vlaams Parlement beslist een themadebat te houden over jeugdzorg. Daartoe werd de Commissie Jeugdzorg opgericht. Deze commissie ad hoc gaat op zoek:

- (1) naar maatschappelijke verklaringen voor de voortdurend stijgende instroom van kinderen en jongeren in de (bijzondere) jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg, en
- (2) naar beleidsvoorstellen op korte, middellange en lange termijn die de voortdurend stijgende instroom moeten tegengaan. Belangrijk daarbij is dat die beleidsvoorstellen niet uitsluitend geïmplementeerd dienen te worden binnen het beleidsdomein Welzijn, maar bijvoorbeeld ook binnen de beleidsdomeinen Jeugd, Sport, Onderwijs of Cultuur.

Tijdens haar vergadering van 23 februari 2011 hoorde de Commissie Jeugdzorg mevrouw Ann Reed, algemeen coördinator vzw De Werf en de heer Wouter Van Den Bogerd van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank van Turnhout.

I. UITEENZETTING DOOR MEVROUW ANN REED, ALGEMEEN COÖRDINATOR VZW DE WERF

Mevrouw Ann Reed: Ik ben verantwoordelijk voor vzw De Werf, die de persoonlijke ontwikkelingstrajecten verzorgt in Gent en Oudenaarde. We verzorgen eveneens time-outs in Oost-Vlaanderen. Ik ga vandaag in op de manier waarop we met moeilijke, maatschappelijk kwetsbare jongeren werken.

1. Situering van De Werf

Twintig jaar geleden is een aantal mensen van de Universiteit Gent begonnen met een onderzoek. We merkten in Gent dat een aantal jongeren uit de boot viel en steeds veranderde van school. Op een bepaald moment was het aantal scholen ook uitgeput. Jongeren hebben recht op onderwijs. We zijn toen gestart met een werking voor jongeren die uit de boot vielen in het reguliere onderwijs. We vormen eigenlijk al twintig jaar een vangnet voor schooluitvallers, die in een heel negatieve spiraal terecht dreigen te komen. We willen onze jongeren tot op vandaag een rugzak aanbieden, vol vaardigheden, houdingen om te trachten in die moeilijke, complexe maatschappij hun weg te vinden. Dat is niet gemakkelijk.

Een aantal jaar geleden zegden jongeren me dat ik ze wilde veranderen. Dat is niet zo. Ik wil wel een aantal kapstokken aanbieden. We merken immers dat ze, door omstandigheden, die kapstokken niet hebben gekregen. Ik wil hen zeker niet veranderen. Ik wil ze een aantal zaken aanleren en aanbieden.

Een van de kernwoorden voor onze organisatie is hulpverlening. We zijn niet echt hulpverleners. We willen samenwerken met de hulpverlening. In onze organisatie merken we dikwijls dat er jongeren komen vanuit de bijzondere jeugdzorg, die eigenlijk zo gekwetst zijn dat we ons niet enkel kunnen richten op het onderwijs. Jongeren die bij ons zitten, werden bijvoorbeeld zeventien keer geplaatst. Die zijn op dat moment niet bezig geweest met onderwijs, wel met overleven in die complexe maatschappij. Ze zijn van instelling naar instelling gegaan over het hele Vlaamse land. We zijn bezig met jongeren die voor zichzelf moeten zorgen. Door omstandigheden zitten de ouders bijvoorbeeld in de prostitutie of in de drughulpverlening. Het gaat om jongeren van veertien jaar die voor een deel op eigen benen moeten kunnen staan. Dat is niet evident voor zo een jongere.

Tot 2003 ressorteerden we onder Cultuur omdat geen enkel ander ministerie ons wilde subsidiëren. Op vraag van het ministerie van Onderwijs werden we dan naar dat departement overgeheveld. Men stelde in Onderwijs een stijgend aantal jongeren vast die tot de 'restgroep' hoorde.

2. Decreet Leren en Werken

Op 1 september 2008 werden ook de centra voor deeltijdse vorming, waaronder De Werf, overgeheveld naar het decreet van 10 juli 2008 betreffende leren en werken in de Vlaamse Gemeenschap. Persoonlijk vinden we dat een zeer goed decreet. We merken dat het echter niet voor elke jongere een goed decreet is. De uitgangspunten van het decreet zijn: gekwalificeerde uitstroom, voltijds engagement voor de jongeren, samenwerking met alle partijen, aanbodvertrekkend vanuit talenten, interesses en noden van de jongeren.

Wat wij voor De Werf belangrijk vonden, is het laatste punt, namelijk de rechtstreekse aanmelding. Die liet ons toe om nog met jongeren te werken vanuit de bijzondere jeugdzorg. Als we kijken naar de instroom, dan konden we zeggen dat 95 percent van de jongeren vanuit de bijzondere jeugdzorg naar onze organisatie kwam. Dat laatste punt maakt het ons mogelijk nog te werken met jeugdrechtbanken, met instellingen bijzondere jeugdzorg.

3. Fases binnen het decreet Leren en Werken

In fase 1 wordt deeltijds onderwijs gecombineerd met deeltijdse reguliere tewerkstelling. In fase 2 wordt deeltijds onderwijs gecombineerd met een brugproject. Fase 3 combineert deeltijds onderwijs met een voortraject. Fase 4 combineert de persoonlijke ontwikkelingstrajecten – voltijds – met school en met brugprojecten. Vandaag zijn we bij De Werf vooral met de jongeren bezig in die 28 uur. We merken dat we een aantal jongeren wel naar het onderwijs kunnen laten terugstromen – 13 uur, 15 uur – maar met een aantal kan dat niet. Dan spreken we eigenlijk over die restgroep. We proberen met die jongeren te werken tot ze achttien jaar zijn. Dat vinden we goed aan het decreet. Dat betekent niet dat we niet met die jongeren werken om te trachten ze te laten terugstromen naar het onderwijs. In de praktijk blijkt dat echter heel moeilijk te zijn.

4. Doelstellingen

De doelstelling van het decreet Leren en Werken is om de band met het onderwijs te behouden. Het gaat om een zorgvraag, de draagkracht en de noden. Omdat we werken met een vrij specifieke doelgroep, merken we dat men vanuit Onderwijs nogal verveeld reageert. Eigenlijk neemt die restgroep jongeren plaatsen in van jongeren binnen het decreet Leren en Werken. Er is een spanningsveld met het deeltijds onderwijs, waar heel duidelijk wordt gezegd dat we het niveau van het deeltijds onderwijs naar beneden halen. Het is wel belangrijk om te benadrukken dat die jongeren ook recht hebben op onderwijs. We merken dat het voor onze jongeren heel moeilijk is om ze na twee maanden, zoals in het decreet wordt aangegeven, terug naar school te sturen om een diploma te behalen. Het gaat om jongeren die tot het diepste van hun ziel gekwetst zijn. Het gaat om een heel lang traject. Er zijn jongeren die vijftien jaar geleden in onze organisatie zijn gekomen, die we nu nog altijd volgen. Nu pas realiseren ze zich dat ze iets moeten aanvangen met hun leven. We vinden het toch belangrijk om ervoor te zorgen dat ze bijvoorbeeld een diploma halen via het avondonderwijs, of een attest.

5. Hoe realiseren we persoonlijke ontwikkelingstrajecten?

Binnen de doelstellingen van het decreet Leren en Werken hebben we ons in Gent wel geprofileerd als een centrum voor een persoonlijk ontwikkelingstraject om vooral de zwaardere jongeren te begeleiden. Hoe realiseren we die persoonlijke ontwikkelingstrajecten? Bij de opbouw van het programma vinden we het heel belangrijk dat we zoveel mogelijk vanuit de leefwereld van de jongere vertrekken. We moeten niet hetzelfde doen als onderwijs. We gaan heel goed na wat de nood is van die jongere, wat de projecten zijn die wij belangrijk vinden om hem aan te bieden. We merken dat een projectwerking heel rustgevend is voor die jongere. Op een bepaald moment is men echt wel bezig met sociale vaardigheden. Op een boerderij moeten dieren bijvoorbeeld op tijd eten krijgen. Er moet

worden samengewerkt. We vinden het belangrijk om dat aan te leren in een heel rustige omgeving.

We hebben gedurende twintig jaar nagedacht over de manier waarop we sociale vaardigheden kunnen aanleren aan jongeren die gekwetst zijn. Eigenlijk zijn we de laatste jaren wel geslaagd in de zoektocht naar andere methodieken. We hebben bijvoorbeeld een kleuterjuf gevraagd of we poppenkast mochten komen spelen. De jongeren vonden het eerst een belachelijk idee dat ze poppenkast moesten spelen voor kleuters van de tweede kleuterklas. Maar er komt wel wat bij kijken. Je moet de kindjes observeren, een poppenkast maken, een dialoog verzinnen enzovoort. En je moet dat in goede banen leiden. Dat is een heel mooi project voor sociale vaardigheden. Je ziet dat die jongeren met die kleuters kunnen samenwerken, dat zij zich wel kunnen gedragen. Ik heb zelf gezien dat die jongeren dan tegen de kleuters zeggen dat ze mooi op hun stoel moeten blijven zitten en luisteren. Dat is samenwerking. Dat zijn sociale vaardigheden. Maar het komt vanuit die jongeren zelf.

We zijn bijvoorbeeld in een rusthuis gaan vragen waarmee we de bejaarden van dienst konden zijn. Het was dan de bedoeling om wafels te bakken en die samen met de bejaarden op te eten. Dat is een andere leefwereld. We brengen die maatschappelijk kwetsbare jongeren samen met bejaarden. Ze kunnen met elkaar levenservaring uitwisselen. We merken dat die projecten aanslaan bij de jongeren. We zien een heel mooi proces. Dat proces is heel belangrijk. We zien ook resultaat. Vroeger zeiden we wel dat ze naar elkaar moesten luisteren en moesten samenwerken, maar dat kwam niet over bij onze jongeren.

Daarnaast willen we onze jongeren keuzeateliers geven. Dat is belangrijk voor de terugstroom naar onderwijs. We willen de competenties op elkaar afstemmen. Stel dat iemand op school een kookrichting heeft gevolgd in het deeltijds onderwijs. Wat heeft die jongere nodig om weer in te stromen, heel specifiek qua praktijkervaring? We werken samen met het deeltijds onderwijs om dat op elkaar af te stemmen. We hebben onder meer een kookatelier, een multimedia-atelier en een houtatelier.

Het houtatelier doen we al twintig jaar. Dat geeft heel goede en snelle resultaten. We maken met de jongeren speeltuigen voor de raad van bestuur of voor sympathisanten. De ouders staan soms perplex dat hun zoon of dochter zoiets uit hout heeft gemaakt. Het is zo lang geleden dat ze van hun kinderen nog eens iets positiefs hebben gehoord. Dat is fantastisch. Je merkt op dat moment dat het zelfbeeld van die jongeren groeit. En dat is belangrijk om te kunnen herinstromen in het onderwijs.

We organiseren ook reflectiemomenten. We brengen voor die jongere in kaart hoe het staat met hun aanwezigheden en afwezigheden. We reflecteren over: waarom kom je altijd te laat? We hebben ook al eens een grote wekker voor een jongere gekocht. We vinden het belangrijk om daarbij stil te staan, ook bij hun gedrag. Het was deze week niet goed: waarom? Wat was je eigen aandeel erin? Wat had je anders kunnen doen? In plaats van dat ik als directrice altijd met het vingertje zou wijzen, gaan we samen zoeken naar oplossingen. Zo krijgen ze inzichten mee om het beter te doen.

Sport en vrije tijd vinden we ook heel belangrijk. Het zijn vaak jongeren die op straat lopen. We vinden het belangrijk om ze te laten kennismaken met organisaties in Gent. We gaan er samen met hen naartoe. Dan zien we dat sommige jongeren met een groepje kiezen om samen in het weekend of na school naar die vrijetijdsbesteding te gaan.

Ik toon u een voorbeeld van een uurrooster van 28 uur. Wij kiezen ervoor om op maandag en donderdag volledige dagen te werken. Zo hebben we dinsdag en woensdag momenten om teamvergaderingen te organiseren of een eilandraad. Op een eilandraad zoeken we welke vormen er zijn op maat van die jongeren. We stellen onszelf altijd in vraag: zijn

we goed bezig met die vormingen of moeten we er andere aanbieden? We kijken naar de nood bij de jongeren.

Ook vinden we het heel belangrijk om contact te hebben met de ouders, met de opvoedingsverantwoordelijken. Dat doen we in de individuele begeleiding. In het persoonlijk ontwikkelingstraject is het houden van contact met de ouders heel belangrijk. Niet om te zeggen hoe slecht het gaat, maar om samen te werken, zodat die dochter of zoon weer kan aansluiten in het onderwijs. Dat is altijd onze focus: zoveel mogelijk terug naar dat onderwijs.

6. Methodieken

We werken geen zaken uit voor een groep. Elke jongere heeft een traject op maat. Waar staan we nu en waar we willen staan binnen twee maanden? Dat wordt samen met het onderwijs beslist, op het ritme van die jongeren.

Wij bieden een heel intensieve begeleiding. Als jongeren niet komen, gaan we ze halen. We hebben dat de laatste twintig jaar kunnen doen en we blijven dat doen: we halen jongeren uit hun bed. Ik stel daarvoor iemand vrij. Dikwijls zijn de ouders ons dan enorm dankbaar, omdat zij die jongeren vaak niet meer uit hun bed krijgen. Wij proberen er op onze manier toch voor te gaan, om ze mee te krijgen. Soms is er heel veel weerstand om naar een persoonlijk ontwikkelingstraject te gaan. Maar als jongeren eenmaal bij ons zijn, wordt het gemakkelijker om te komen. Het zijn jongeren die maatschappelijk kwetsbaar zijn en niet die handvaten hebben gekregen om bijvoorbeeld op tijd te gaan slapen.

Werken met de context vinden wij heel belangrijk. Ook de ouders zijn spijtig genoeg dikwijls maatschappelijk kwetsbare mensen. We nodigen hen op regelmatige tijdstippen uit om eens te komen kijken naar de werking. Dikwijls merken we dat zij ook veel schrik hebben om de stap te zetten naar ons. We willen ook de ouders op hun gemak stellen, in een positief verhaal.

We werken met ervaringsgericht leren. Enkele jaren geleden hebben we met 'Outward Bound' een opleiding ervaringsgericht leren genoten. Vroeger maakte in het kookatelier onze kok het menu. Nu proberen we niet meer om onze jongeren te leren koken. We proberen ze inzichten mee te geven en laten ze zelf koken. Als de witte saus mislukt, is dat zo. Hoe kun je ervoor zorgen dat het de volgende keer wel lukt? Het is belangrijk om met die jongeren kleine stapjes te zetten. Niet: wij nemen het allemaal over en kijk nu maar.

We werken met alle betrokkenen. Iedereen die bij de jongeren betrokken is spreken we aan in de begeleiding: jeugdrechtbanken, comités enzovoort.

We zijn heel laagdrempelig en werken aanklappend. Een jongere die niet komt, zien we niet als een last minder. Elke morgen worden de jongeren opgebeld als ze er niet om halfnegen zijn. De reden voor de afwezigheid wordt gevraagd. Desnoods stappen we de auto in om ze te halen. Als de jongeren niet willen meekomen, praten we met de ouders. We laten ze niet zomaar gerust. Ze weten dat wel.

Ook is het belangrijk dat wij een omgeving zijn waar jongeren tot rust kunnen komen. Door de complexiteit van de gezinssituatie, door druk van alle kanten, is het soms gewoon goed dat een jongere bij ons op adem kan komen, met beide voeten op de grond, en dat hij het gevoel heeft dat hij zijn verhaal kwijt kan. Ademruimte geven is belangrijk. Het lukt op dit moment bij die doelgroep toch niet om enkel te zeggen wat ze allemaal moeten doen. Eerst moet je meestappen in het verhaal van die jongeren.

7. Aanbevelingen

Mijn aanbeveling voor de overheid is dat er meer samenwerking moet zijn tussen Onderwijs en Welzijn. Het is 1 februari en we kunnen de toevloed vanuit het onderwijs niet aan. Het zijn allemaal moeilijke jongeren. Na 1 februari is de telling gedaan, maar we hebben een beperkte capaciteit. We zijn in Oudenaarde gestart met vzw Albezoon om een gezamenlijk project te organiseren met onze eigen middelen. Het zijn jongeren die in een 'peanutsproject' terechtkomen, die van vandaag op morgen niet meer in een school terecht kunnen, maar wel recht op onderwijs hebben. We laten die jongeren bij ons komen en samen zorgen we ervoor dat ze een traject kunnen doorlopen. Maar onze capaciteit is beperkt.

Het gaat nog altijd over maatschappelijk kwetsbare jongeren. Als je veertig van die jongeren in huis hebt, zorgt dat wel voor problemen. Er is geen rekening mee gehouden dat er nog meer aandacht moet zijn voor individuele begeleidingen in de omkadering van persoonlijke ontwikkelingstrajecten. Bij het werken met die doelgroep is het heel belangrijk om aandacht te schenken aan de begeleiding. Het programma is ook belangrijk, maar het intensief begeleiden van die jongeren vinden wij prioritair.

We merken dat er een versnippering is van middelen. We krijgen een potje geld van het persoonlijk ontwikkelingstraject, we krijgen geld van time-out of van voorttrajecten. Zou het niet logisch zijn om al die middelen samen te bundelen en onder één noemer aan organisaties te geven zoals Groep Intro en Arktos, die toch al projecten doen?

Scholen vragen dikwijls om die middelen en zeggen dat zij de persoonlijke ontwikkelingstrajecten en time-out wel zullen organiseren. Wij verzetten ons daartegen. Laat het organiseren van die initiatieven over aan de externe organisaties die er al twintig jaar mee bezig zijn. We hebben de knowhow opgebouwd, we werken met maatschappelijk werkers, we hebben uren en dagen gediscussieerd over hoe we die jongeren moeten aanpakken. Laat het onderwijs zijn werk doen en laat ons ook ons ding doen voor de jongeren die eruit vallen.

Wij werken vaak samen met studenten. Er moet in de lerarenopleiding nog veel meer aandacht gaan naar hoe je moet werken met maatschappelijk kwetsbare jongeren. De tijd dat jongeren studeren en braaf knikken, is voorbij. De jongeren waar wij mee werken, hebben een grote mond, ze hebben gedragsproblemen, maar sommige leerkrachten hebben niet de juiste tools. We kunnen dat die mensen niet kwalijk nemen. Laat hen meer stages doen in organisaties zoals de onze. Voor die mensen zou dat een heel goede leerschool zijn.

8. Vragen van de leden

Mevrouw Mieke Vogels: Mevrouw Reed, u hebt ons een goed beeld gegeven van de manier waarop De Werf werkt. Wat ik mis, zijn cijfers. U hebt gezegd dat uw capaciteit beperkt is, maar wat is die capaciteit precies? Hoeveel initiatieven zoals De Werf zijn er over heel Vlaanderen? Is het op dit moment niet een druppel op een hete plaat? Hoeveel procent van de kwetsbare jongeren wordt nu bereikt door initiatieven als De Werf?

U zegt dat u twintig jaar bestaat. Bestaat er een overzicht van de resultaten van die voorbije twintig jaar? Volgt u jongeren die bij u ooit een traject hebben gevolgd? In hoeveel gevallen haken ze opnieuw aan bij het onderwijs? Is dat duurzaam? Kent u nog jongeren die twintig jaar geleden bij u zijn geweest en ziet u resultaten van het traject dat ze hebben doorlopen? Zou de methodiek niet beter worden geïntegreerd in het onderwijs om een veel groter bereik te hebben? Hierop hebt u al geantwoord door te zeggen dat de knowhow op dit ogenblik niet bij het onderwijs zit. Hoe kunnen we de bestaande methodiek veel breder organiseren zonder dat het veel geld kost? Er zijn immers geen middelen.

De heer John Crombez: Hier is al enkele keren de analyse gemaakt van het belang van een traject en de opvolging ervan. We hebben al enkele getuigenissen gehoord die dat proberen toe te passen. Daarom zijn die getuigenissen heel interessant.

U zei dat 95 procent van die jongeren toegeleid is.

Mevrouw Ann Reed: De rechtstreekse aanmeldingen zijn van voor het decreet Leren en Werken. 95 procent van die aanmeldingen kwam vanuit de bijzondere jeugdzorg. Door het decreet Leren en Werken, hebben we een verschuiving gekregen die maakte dat de meeste aanmeldingen nu van het CLB komen, maar toch is de vraag van de bijzondere jeugdzorg en de jeugdrechtbanken of ze jongeren met het profiel van maatschappelijke kwetsbaarheid, onmiddellijk kunnen laten aansluiten en de omgekeerde weg laten bewandelen. Als we zien dat jongeren klaar zijn om bij het onderwijs aan te sluiten, dan kunnen ze het omgekeerde pad bewandelen.

De heer John Crombez: Mijn vraag was wat het werken met jeugdrechtbanken betekent. Bij een bezoek aan Mol hoorden we een getuigenis van een jongen die deeltijds wou leren en werken. Hij zat weer in Mol omdat hij geen stageplaats vond en als spijbelaar van de straat was geplukt. Merkt u in de praktijk dat het moeilijk is om stageplaatsen te vinden?

Als we praten over trajecten, dan zit opvolging zelden in het pakket. In hoeverre kunt u worden ingeschakeld in time-outprojecten? Bestaat dat al? Werkt u daarmee samen? Time-outprojecten werken met een kort en een lang type, maar ze beginnen stilaan ook met wachtlijsten te werken. Is er een samenwerking mogelijk met de time-outprojecten?

Mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck: Net als mevrouw Vogels ben ik nieuwsgierig naar de cijfers en de wachtlijsten. Hoe lang zijn die lijsten?

Mevrouw Ann Reed: Het Departement Onderwijs en Vorming is hier enkele weken geleden een uiteenzetting komen geven over persoonlijke ontwikkelingstrajecten (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 872/1). Ik had begrepen dat daar cijfers werden meegedeeld. Ik heb er bewust voor gekozen om vandaag geen cijfers mee te brengen. We hebben geprobeerd om te registreren, maar we slagen er heel moeilijk in om onze jongeren te blijven opvolgen. Als ze weg zijn, verdwijnen ze in de complexe maatschappij. We vinden nazorg ook heel belangrijk. We stimuleren jongeren ook om, iedere keer als ze een probleem hebben, naar ons te komen zodat we nazorg kunnen aanbieden.

We merken aan de cijfers dat we er niet zo goed in slagen om die jongeren opnieuw te laten instromen in het onderwijs. Uit de cijfers van 2010 blijkt dat een vierde terug naar school gaat. In de restgroep zitten er dus jongeren die bij ons blijven tot ze achttien jaar zijn. Ze zorgen ervoor dat de instroom van het deeltijds onderwijs naar een persoonlijk ontwikkelingstraject moeilijk is omdat er een beperkt aantal plaatsen is. In Gent zijn er 26,4 trajecten. Het komt erop neer dat er gemiddeld 22 jongeren wekelijks in een voltijds programma terecht kunnen.

Ik ben ook verantwoordelijk voor time-out. De wachtlijsten voor time-out zijn ongelooflijk. Op dit moment kunnen we de vraag niet aan. Gemiddeld zijn er per week twintig nieuwe aanmeldingen. We proberen om heel flexibel en heel soepel te zijn om jongeren in groepjes te begeleiden. We merken dat het zeer moeilijk is.

Hetzelfde voor het persoonlijk ontwikkelingstraject. We nemen onze verantwoordelijkheid op. We nemen zoveel mogelijk jongeren op, maar onze capaciteit en draagkracht zijn ook maar beperkt. Daarom doen we ook verschillende keren per jaar een warme oproep aan de scholen die mensen voor time-out doorsturen en aan de mensen van het deeltijds onderwijs, om ook preventief door te verwijzen. In september en oktober zit mijn personeel soms met de vingers te draaien. In juni zouden de scholen al leerlingen kunnen

doorsturen. Op dit moment kunnen we de toevloed niet aan, noch in time-out, noch in het persoonlijk ontwikkelingstraject.

Zijn er nog organisaties zoals De Werf? Ja, in Brussel is er Foyer, in Vlaanderen is er groep INTRO, Arktos, Aura in West-Vlaanderen en vzw Lejo in Gent.

Wat doen we met de spijbelaars? Wij zeggen dat we aanklampend kunnen werken. We willen graag huisbezoeken doen, samen met de school, om de spijbelaars te bereiken. Maar de scholen zeggen dat ze de spijbelaars gerust willen laten. Ik geloof daar niet in. We zullen met onze tools niet alle spijbelaars bereiken, maar we moeten moeite doen. Als we er vier terug naar school kunnen krijgen, moeten we ons daarvoor inzetten. We merken dat er weinig voor spijbelaars gebeurt. Ik merk ook in onze organisatie dat we zeer weinig spijbelaars hebben, wat merkwaardig is. Misschien ligt het aan onze manier van werken, die zeer aanklampend is.

De heer John Crombez: En het vinden van stages?

Mevrouw Ann Reed: Wij mogen geen stages organiseren. Vanuit het deeltijds onderwijs hoor je vaak zeggen dat er te weinig stageplaatsen zijn. Ik kan me niet voorstellen dat iemand in Mol zit omdat hij geen stageplaats heeft. Er zal wel iets anders aan de hand geweest zijn dan een gebrek aan stage.

De heer John Crombez: Het verhaal van die jongere zal ook niet volledig het zuivere verhaal zijn, maar het is wel belangrijk dat je dat verhaal op die manier vertelt want voor hem is dat de beleving. Merkt u op het terrein dat jongeren die in deeltijds leren en werken een stageplaats moeten zoeken, problemen hebben bij het vinden van die plaats? Ik kan me wel inbeelden dat het zo is.

Mevrouw Ann Reed: Ja, dat is waar.

Mevrouw Mieke Vogels: Wat is het profiel van de jongeren die uiteindelijk bij u terechtkomen? Wat is hun leeftijd? Zijn het meisjes of jongens? Allochtoon of niet?

Mevrouw Ann Reed: Het gaat vooral om jongeren van 16 en 17 jaar. Het geslacht varieert. Er waren jaren waarin het fifty-fifty was. Dit jaar is het weer wat minder. We hebben er geen verklaring voor. In de jaren van de 'oude Werf' hebben we bijna geen allochtonen bereikt. De reden is voor ons ook niet zo duidelijk. We denken vooral dat het voor een deel het imago was. Jongeren kozen voor deeltijds onderwijs omdat ze dan konden werken. Op De Werf konden ze niet werken. Ook jeugdrechtbanken sloegen De Werf vaak over omdat het vaak om jongeren met een MOF-dossier ging.

Nu is er een ommekeer. Vanuit het deeltijds onderwijs is er een grote instroom. Ik vind het heel aangenaam om met die jongeren samen te werken. Het is voor ons weer nieuw om met die jongeren te werken. We merken ook dat die jongeren soms meer gedreven zijn om terug naar school te gaan omdat ze willen gaan werken, terwijl ze bij ons niet mogen werken. We slagen er in om die doelgroep vlugger naar het onderwijs te krijgen dan onze andere jongeren.

II. UITEENZETTING DOOR DE HEER WOUTER VAN DEN BOGERD, SOCIALE DIENST BIJ DE JEUGDRECHTBANK VAN TURNHOUT

De heer Wouter Van Den Bogerd: Ik wil u graag bedanken voor de uitnodiging om hier te komen praten over de toename van de instroom in de bijzondere jeugdzorg. U hebt al heel wat sprekers gehoord. Als de commissie beoogt om knelpunten in de bijzondere jeugdzorg bloot te leggen en op zoek te gaan naar beleidsvoorstellen, is het uiteraard ook belangrijk om voldoende mensen vanuit de praktijk te horen. U moet van mij geen sociologische

benaderingen verwachten, maar wel een toelichting vanuit mijn ervaringen als consulent bij de jeugdrechtbank van Turnhout. Ik start graag met een korte schets van onze dienst om aansluitend een aantal beschouwingen te maken bij de toename van de instroom en zo te komen tot een aantal beleidsvoorstellen.

Turnhout is geografisch een van de grootste gerechtelijke arrondissementen, zo niet het grootste, maar heeft eerder een lagere bevolkingsdichtheid in vergelijking met andere arrondissementen. Wij zijn een klein team dat bestaat uit acht consulenten onder leiding van een teamverantwoordelijke. De consulenten staan in voor de uitvoering van maatschappelijk onderzoek in de voorbereidende rechtspleging wanneer jongeren in aanraking komen met de jeugdrechtbank. Nadien staat wij in voor de opvolging en aansturing van de hulpverlening aan deze jongeren.

Onze dienst beheert momenteel 680 dossiers. Dat komt neer op een gemiddelde caseload van 85 dossiers. Die bedroeg tot voor kort 97 dossiers. We hebben er een extra collega bij gekregen, waar we uiteraard heel blij mee zijn. De caseload bestaat zowel uit nieuwe dossiers als uit begeleidingsdossiers. Voor het werkjaar 2009 zijn er ongeveer 300 jongeren bijgekomen. Dat zijn 49 nieuwe opdrachten per consulent. Het jaar 2009 was op dat vlak een echte uitschieter. Tijdens het werkjaar 2010 zijn er ongeveer 240 jongeren bijgekomen met een gemiddeld aantal nieuwe opdrachten van 43 per consulent. In 2011 zijn er voorlopig 39 nieuwe opdrachten bijgekomen. Het gaat over een kleine dienst. Toch meen ik dat de werklast vergelijkbaar is met die in grotere diensten.

Voor bijkomende cijfers verwijs ik naar de presentatie van de heer Van Mulders, de administrateur-generaal van het Agentschap Jongerenwelzijn (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 872/3*). De cijfers die daarin staan, zijn herkenbaar en gaan ook op voor Turnhout. Er is misschien wel een uitzondering. De verhouding tussen het aantal MOF-dossiers en POS-dossiers zal voor ons arrondissement neerkomen op 30 percent tegenover 70 percent. Dat is de grootste afwijking in vergelijking met de algemene cijfers. De heer Denoyelle, jeugdrechter, heeft ook al aangegeven dat Antwerpen heel wat statistieken scheeftrekt (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 872/16*).

Wat de aangemelde problematieken betreft, zijn de gegevens herkenbaar. Uitschieter binnen de MOF-dossiers zijn de druggerelateerde feiten. Dat kan worden verklaard door het feit dat wij een ruime grensregio hebben waarin een specifiek beleid gevoerd wordt.

Wat de stijgende instroom betreft, zijn de oorzaken hier al voldoende toegelicht. Ik kan daar dan ook weinig nieuws over vertellen. Ik heb dan ook niet de bedoeling om het warm water opnieuw uit te vinden. Uit de lectuur ter voorbereiding van deze hoorzitting blijkt echter dat het een internationale trend is. Vlaanderen ontspringt op dat vlak de dans niet. Ik wil daar wel een aantal persoonlijke overwegingen tegenover stellen.

Het is me opgevallen dat de toename van het aantal dossiers binnen de jeugdzorg vaak negatief wordt geïnterpreteerd terwijl het soms ook positief kan worden vertaald, in die zin dat problematieken wel degelijk worden gedetecteerd en dus aangepakt kunnen worden. Wanneer dat verklaard zou kunnen worden door blijvende professionalisering en uitbouw van het zorgaanbod, dan is dat een tendens die zeker toe te juichen is. Ik wil er ook tegenover stellen dat onze dienst ook wordt geconfronteerd met doorverwijzingen van een aantal specifieke problematieken die deze toename mede veroorzaken, met name spijbeldossiers, echtscheidingsdossiers en dossiers waarin het VAPH betrokken is. Die dossiers doen het gevoel ontstaan dat er oneigenlijk gebruik wordt gemaakt van de bijzondere jeugdzorg.

Wat de instroomzijde betreft, zijn wij afhankelijk van het vorderingsbeleid van het parket. Wij hebben daar weinig of geen invloed op. Wat wij wel kunnen doen, is daarover regelmatig met het parket overleggen en proberen zicht te krijgen op het beleid dat zij daarin

trachten te voeren. Verder is ook het beleid van de bemiddelingscommissie heel belangrijk. We proberen de mensen te sensibiliseren dat bepaalde problematieken echt niet binnen de bijzondere jeugdzorg kunnen worden aangepakt en dat het ook geen zin heeft om ze door te verwijzen naar de jeugdrechtbank. Wij worden immers met dezelfde knelpunten geconfronteerd als de hulpverlening in het voortraject.

De toename van het aantal MOF-dossiers is misschien ook wel te wijten aan de inkrimping van de afhandelingsbevoegdheid van het parket. De procureur heeft op dit moment naast de mogelijkheid om herstelbemiddeling voor te stellen, geen pakket meer ter beschikking om andere maatregelen op te leggen. Dat was vroeger wel het geval. Misschien is de toename van het aantal MOF-dossiers ook deels daardoor te verklaren. Dat is echter een indruk die ik niet kan staven met cijfers.

Wat ook verband houdt met het vorderingsbeleid, is de toename die in sommige arrondissementen wordt vastgesteld van het aantal hoogdringende POS-vorderingen. In Turnhout is dat eerder uitzonderlijk. Bij een hoogdringend dossier moet een jeugdrechtbank onmiddellijk kunnen ingrijpen. Dat wordt misschien ook wel als een drukingsmiddel gebruikt om de jeugdrechtbank ertoe aan te zetten om onmiddellijk maatregelen te nemen. Aan de aanbodzijde staan de wachtlijsten in de zorg nog altijd die vlotte en gepaste doorverwijzing in de weg. Zelfs in situaties waar de hoogdringendheid wordt ingeroepen, is het zeker geen evidentie om een pasklaar antwoord te hebben.

Wanneer we vaststellen dat de invloed op de instroomzijde al bij al beperkt is, dan moeten we ook stilstaan bij de doorstroombmogelijkheden voor dossiers. Daarbij heb ik de indruk dat, wanneer een dossier toekomt bij de jeugdrechtbank, dat ook vaak het einde van de rit is. Om het oneerbiedig uit te drukken, zou ik stellen dat onze dossierkast een vergaarbak dreigt te worden voor enorm uiteenlopende en complexe problemen die het reguliere aanbod van bijzondere jeugdzorg overstijgen. Zij bemoeilijken enorm de taak van de consultant als coördinator van een hulpverleningstraject. Wij deinzen er niet voor terug om daarmee aan de slag te gaan. In de dagelijkse praktijk botsen wij echter op de grenzen van het aanbod. Alle initiatieven die worden genomen om een sectoroverschrijdende aanpak te kunnen bieden, zodat gezinnen en jongeren weer op de rails worden gezet in plaats van uitgerangeerd worden, zijn welkom.

Wat onze dienst onderscheidt van de vrijwillige hulpverlening, is de mogelijkheid om maatregelen afdwingbaar te maken.

Aan de aanbodzijde vissen wij, afgezien van de gemeenschapsinstellingen, in dezelfde vijver als de comités. Het begrip afdwingbare pedagogische maatregel dreigt door de wachtlijsten die er zijn, uitgehold te worden. We gaan er soms aan voorbij dat dat heel sterk leeft bij de jongeren die de jeugdrechtbank bereiken in MOF-dossiers. Het kan ook gevoed worden door berichten daarover in de media dat er weinig adequaat kan worden opgetreden.

Ik wil stilstaan bij beleidssuggesties en -voorstellen. Gezien onze beperkte invloed op de instroom van dossiers is het voor onze diensten belangrijk om zich goed te profileren en te positioneren in de ruimere jeugdzorg, zodat het voor verwijzers heel duidelijk is wat ze wel en vooral ook niet van ons kunnen verwachten. Op macroniveau zijn er heel wat initiatieven, ook sectoroverschrijdende, in volle ontwikkeling, bijvoorbeeld integrale jeugdhulp, netwerktafels, overleg over knelpunt dossiers en centrale wachtlijstwerking. Er zijn allerhande studiedagen over en we krijgen wekelijks uitnodigingen om deel te nemen aan overleg daartoe.

Ik wil even terugkomen op de doorverwijzing van bepaalde types van dossiers. Ik heb al aangehaald dat regelmatig spijbelproblematieken worden doorverwezen. De realiteit is vaak dat we even machteloos staan als CLB's en schooldirecties om daarmee aan de slag

te kunnen gaan. Het is enorm belangrijk om voldoende trajectbegeleiding te bieden binnen onderwijs om met de uitvallers aan de slag te gaan. Van de vorige spreker hebben we een mooi voorbeeld gekregen hoe daarmee aan de slag kan worden gegaan. Projecten als school time-out en het persoonlijk ontwikkelingstraject ervaren wij als waardevolle partners.

Op de vraag of dat geen druppel op een hete plaat is, wil ik zeggen dat heel veel jongeren in het deeltijds onderwijs zonder werk zitten. In onze caseload gaat het vaak om jongeren die deeltijds onderwijs volgen. Het probleem is niet zozeer dat ze gaan uitvallen maar vaak dat ze zonder werk zitten en daardoor niet gemotiveerd zijn om nog naar school te gaan. Het is belangrijk om in te zetten op projecten als het POT of leer-werkprojecten allerhande om die jongeren een zinvolle dagbesteding te geven. Het begint er vaak mee dat ze niets omhanden hebben en daardoor in een negatieve spiraal dreigen terecht te komen. Het is volgens mij belangrijk om een goede trajectbegeleiding te bieden en op zoek te gaan naar alternatieve vormen binnen het onderwijs om met die uitvallers aan de slag te gaan.

Ik heb ook aangehaald dat vechtscheidingsdossiers heel vaak worden doorverwezen. Ik hoop dat we daar geen bewuste strategie in moeten zien van sommige ouders en advocaten om zaken in een beschermingsdossier te laten beslechten. In een burgerlijk dossier verloopt de procedure heel anders. Daar wordt dikwijls het ene verzoekschrift na het andere ingediend. Men probeert dan een beslissing uit te lokken in een beschermingsdossier waartegen wel beroep kan worden aangetekend maar dat wel voor een langere termijn een zekerheid kan bieden. Het is een indruk die ik heb, ik wil dat zeker niet als een stelling poneren. We hebben de indruk dat op die manier soms wordt geprobeerd om oneigenlijk gebruik te maken van de bijzondere jeugdzorg. Daar kan op worden ingespeeld door in te zetten op echtscheidingsbemiddeling om te vermijden dat dergelijke situaties gaan escaleren en een POS worden.

In de dossiers die ook in het VAPH een link hebben waarbij jongeren dreigen uit te vallen, merken we dat heel dikwijls het aspect agressie er wordt uitgeplukt om op die manier een dossier op de jeugdrechtbank te krijgen. Zo dreigen ze uitgerangeerd te worden omdat het reguliere aanbod in de bijzondere jeugdzorg daar absoluut geen antwoord op heeft. Er is nood om elke sector voor zijn verantwoordelijkheid te plaatsen. Los van de initiatieven die er zijn om dat in een sectoroverschrijdende aanpak te doen, moet elke sector zelf trachten een zo goed mogelijk crisisbeleid te voeren en het niet altijd af te wentelen op de bijzondere jeugdzorg.

Ik wil nog een kanttekening maken bij de integrale jeugdhulp. Ik blijf met de vraag zitten wat de positionering van de kinderpsychiatrie zal zijn binnen de integrale jeugdzorg omdat dat een heel belangrijke partner is die we daarin missen. Het is mij niet duidelijk wat hun engagement daarin zal zijn. Het kan zijn dat ik daar onvoldoende over geïnformeerd ben. Het zijn problematieken waar wij binnen de bijzondere jeugdzorg heel weinig mee kunnen doen, waar ons antwoord te beperkt is en wij gericht moeten kunnen doorverwijzen. Als die integrale jeugdhulp haar verdere beloop kent, is het volgens mij belangrijk dat de positionering van kinderpsychiatrie duidelijker wordt.

Wat ook van belang is om te proberen de instroom beheersbaar te maken, is de vaststelling dat de afbouw van de residentiële capaciteit binnen de ckg's enorm spijtig is en het heel moeilijk maakt om geschikte antwoorden te vinden op residentiële opvang voor jonge kinderen en die verder te kunnen blijven verzekeren, en dan voornamelijk in crisissituaties. Pleegzorg biedt ook niet altijd een uitweg, gezien de schaarste van de kandidaat-gezinnen. Het beleidsmatig ondersteunen van pleegouderschap kan heel belangrijk zijn om het aantrekkelijker te maken voor mensen om zich kandidaat te stellen. De installatie van provinciale pleegzorgpunten, zoals in Antwerpen recent gebeurde, is een goede zaak om ervoor te zorgen dat het pleegouderschap meer bekendheid krijgt en hopelijk op die manier kan worden uitgebouwd.

Wat betreft opvang van jonge kinderen heb ik de afbouw van gezinsvervangende tehuizen altijd wel wat betreurd. Dat is een specifiek aanbod dat verloren is gegaan. Het was ook een aanbod dat zich lokaal probeerde te profileren. De plaatsen die daarvoor beschikbaar waren, zijn wel op een andere manier ingevuld en zijn heel dikwijls naar thuisbegeleidingsdiensten gegaan. Die zijn uitgebreid, wat zeker waardevol is, maar er is een heel belangrijke werkvorm mee verloren gegaan.

Bij alle initiatieven die worden genomen om het zorgaanbod uit te breiden, heb ik het gevoel dat die te weinig tastbaar blijven. Ondertussen wordt wel werk gemaakt van een fragmentatie van het bestaande hulpaanbod in een poging om betere zorg op maat te kunnen aanbieden. Ik heb het gevoel dat dat de afgelopen periode heel dikwijls leidde tot ingewikkelde aanmeldingsprocedures en tot een kluwen van procedures waarbij de afstemming tussen verschillende regio's en provincies beter zou kunnen. De procedure voor bijvoorbeeld aanmeldingen voor dossiers binnen het VAPH, verloopt anders binnen de provincie Limburg dan binnen de provincie Antwerpen. Het is heel moeilijk om als consulent nog door de bomen het bos te zien. Daar is toch wel de nodige afstemming nodig.

De wachtlijsten die blijven bestaan in de zorg, leiden ertoe dat er een heel grote creativiteit verwacht wordt van consulenten op het ogenblik dat ze met crisissituaties worden geconfronteerd of op zoek moeten gaan naar manieren om situaties beheersbaar te maken in afwachting van de meest wenselijk hulp. 'Out-of-the-box'-ideeën springen heel dikwijls af op de vraag wie dat zal betalen. Bijvoorbeeld kinderopvang, zowel naschoolse kinderopvang als onthaalouders en crèches, deelname aan kampen, gezinshulp, waarbij gezinnen in de organisatie van hun huishouden kunnen worden geholpen, kunnen dikwijls zinvol ingezet worden om gezinnen ademruimte en zuurstof te geven op momenten dat het moeilijk loopt, en zeker in periodes waar er moet worden gewacht om hulp te installeren.

Ik heb me altijd afgevraagd waarom een PSA-maatregel enkel mogelijk is binnen een comité. Daar zal misschien een perfect verklaarbare uitleg voor zijn, maar ik ken die alleszins niet. Dergelijke ideeën, die niet onmiddellijk uitzicht geven op de meest wenselijke hulp, maar intussen gezinnen toch verder kunnen helpen, zouden we moeten realiseren. We krijgen dikwijls de vraag: wie gaat dat betalen? De OCMW's zijn ook niet altijd bereid om die kosten op zich te nemen. De samenwerking tussen cliënten en een OCMW kan dermate verstoord zijn dat er beslist wordt om geen bijkomende kosten te betalen. Sommige zogeheten 'bijzondere kosten' kunnen in combinatie met residentiële plaatsing wel worden betaald, bijvoorbeeld externe therapie. De financiering van dergelijke kosten is echter gelimiteerd.

Crisishulp moet zowel ambulante als residentiële een prioriteit zijn. We kunnen gezinnen niet in de kou laten staan in een crisissituatie. Turnhout heeft sinds enige tijd een crisismeldpunt voor min 18-jarigen. Het is zowel toegankelijk voor de eerstelijnszorg buiten de bijzondere jeugdzorg als voor het comité bijzondere jeugdzorg en de jeugdrechtsbank.

Er is gestart met een dienst crisishulp aan huis. De verwijzingen naar deze dienst kunnen gebeuren door het crisismeldpunt, het comité en de jeugdrechtsbank. We hebben in een crisissituatie al meermaals moeten vaststellen dat de crisishulp aan huis niet altijd beschikbaar is. De kracht van crisishulp zit er volgens de coördinator net in om onmiddellijk aan de slag te kunnen gaan. Het aanbod is gewoon te beperkt om steeds direct zaken op te nemen. Daardoor kan de veiligheid dikwijls niet worden gegarandeerd. Residentiële crisisopvang is vrijwel onbestaande. Niets is zo frustrerend als jongeren zonder opvang en tegen beter weten in, naar huis te moeten sturen. Dat is in de praktijk helaas vaker het geval dan we zouden willen.

Het beheersbaar maken van de instroom heeft evenzeer te maken met het micro- of het lokale niveau. De plaatsing van jongeren is dikwijls ingrijpend, ze kunnen – ook letterlijk – ver uit hun context worden gerukt. Met context bedoel ik niet alleen gezin of familie,

maar ook school, vrienden en vrijetijdsbesteding. Het gezinsleven speelt zich af op het lokale niveau. We moeten dus inzetten op lokale initiatieven en die zo veel mogelijk aanmoedigen. In landelijke en minder verstedelijkte gebieden is het hulpaanbod sowieso al minder beschikbaar en moeilijker in te schakelen, alleen al wegens de afstand.

In de regio Noorderkempen is het bijna onmogelijk om een dagcentrumbegeleiding uit te werken. In ons arrondissement is er een aantal dagcentra erkend, maar het is bijvoorbeeld niet te doen om jongeren vanuit Hoogstraten na school nog naar een dagcentrum in Turnhout te sturen. Ik pleit er niet voor om elke werkvorm overal beschikbaar te maken, dat is niet realistisch. Maar misschien moeten lokale initiatieven worden aangemoedigd.

Op lokaal niveau moet de eerstelijns hulp en de rechtstreeks toegankelijke hulp zo goed mogelijk worden uitgebouwd. Het Agentschap Jongerenwelzijn tracht reeds om via de preventiediensten de lokale besturen zo goed mogelijk warm maken om aan de slag te gaan met opvoedingsondersteuning. Ik denk aan opvoedingswinkels en trainingsprogramma's rond opvoedingsvaardigheden. Het mag verder gaan dan het signaleren van problemen en het doorverwijzen naar gespecialiseerde hulp. Het lokale bestuur, het OCMW, kan ook een actieve rol opnemen met een thuis- of gezinsbegeleidingsdienst. Dat zijn waardevolle partners in het werken met jongeren.

Ik ben ervan overtuigd dat we met zijn allen een zeer waardevolle job uitoefenen. Toch hebben we vaak het gevoel dat we tekortschieten en niet adequaat kunnen reageren op situaties, maar wel de druk voelen om aan de verwachtingen van onze partners tegemoet te komen. Uit een recent onderzoek blijkt dat slechts één op tien van de bevroegde collega's ervan overtuigd is dat bijzondere jeugdzorg een adequaat antwoord kan bieden in POS-situaties; in MOF-situaties zijn er dat twee op tien. Drie op vier geeft aan dat jongeren regelmatig of bijna altijd niet geholpen worden. Twee op drie voelen zich tekortschieten in hun job. Negen op de tien hebben de overtuiging dat ze met een andere werkorganisatie meer kwaliteit zouden kunnen bieden.

Het Agentschap Jongerenwelzijn wil mee de kar trekken van de caseloadnorm die onlangs werd bepaald. De realisatie daarvan is niet van vandaag op morgen mogelijk. Heel veel van de suggesties die hier worden gedaan, hebben te maken met het stellen van prioriteiten en het inzetten van financiële middelen. U moet ons er niet van overtuigen dat die middelen schaars zijn, maar het blijft onze taak om de beleidsmakers op te roepen om oog te hebben voor de noden van onze sector en de belendende sectoren zoals Kind en Gezin en het VAPH. Deze commissie toont alleszins de bekommernis om deze problematiek helder te krijgen. Er is oog voor de sector. Ik hoop dat de sprekers u voldoende hebben geïnspireerd om aan de slag te kunnen gaan.

1. Vragen van de leden

De heer John Crombez: De algemene teneur die ik oppik, is dat u heel wat kunt doen voor de jongeren, maar dat u geconfronteerd wordt met een toevloed aan dossiers die niet bij u thuishoren. U eindigt met de bevraging onder uw collega's over hun baan en het succes daarvan. De twee houden waarschijnlijk met elkaar verband. Hoe ziet u zelf een verbetering in de toeleiding? U sprak over het beter leren kennen van uw opdracht en uw toegevoegde waarde. Ik vind het eigenlijk vreemd om te horen dat jongeren naar u worden toegeleid, maar dat die jongeren daar eigenlijk verkeerd terechtkomen. Mij lijkt het dat u eerder een soort bekendmaking moet doen van wat u bent. Dat lijkt mij iets dat puur beleidsmatig geregeld kan worden. Het is een algemeen gegeven dat jongeren verkeerd terechtkomen. Daarom is een van de belangrijkste punten ervoor te zorgen dat dat minder gebeurt. Wat zou daar concreet voor u de beste verandering zijn?

Het is niet dat u met een tekort zult zitten qua gemiddeld aantal dossiers per consulent. Dus als u zegt dat er verkeerd wordt toegeleid, zal er waarschijnlijk ook een groep jongeren zijn die wel bij u terecht zou moeten komen, maar dat nu niet doet.

Ik kan mij veel voorstellen bij het gevoel van het oneigenlijke gebruik van de bijzondere jeugdzorg. U verwees naar de toevloed van dossiers – spijbeldossiers, echtscheidingsdossiers – en het feit dat het goed is dat er veel vaststellingen zijn. Gaat dat om contexten waaraan er zou kunnen gewerkt worden? Kunt u niet zelf doorverwijzen, in plaats van met die dossiers op weg te gaan?

U suggereerde een voorbeeld te geven over de OCMW-klant-relatie. U mag dat zeker geven.

Mevrouw Mieke Vogels: Ik vond uw uiteenzetting zeer boeiend, omdat u een aantal heel concrete suggesties hebt gegeven. Die kunnen wij eventueel als beleidsaanbevelingen naar voren schuiven.

Het belangrijkste in uw verhaal vind ik dat u heel duidelijk de vinger op de wonde legt. U stelt dat de begrippen die eigen zijn aan de jeugdrechtbank, namelijk afdwingbaarheid en hoogdringendheid, steeds meer worden uitgehold, met alle maatschappelijke gevolgen van dien. Als er echt hoogdringende maatregelen moeten worden afgedwongen, en u moet dan, bij gebrek aan alternatief, jongeren terugsturen naar een gevaarlijke thuissituatie of u kunt onvoldoende snel reageren op een MOF-situatie, dan zitten we echt wel met een serieus maatschappelijk probleem als we daar niets aan doen.

U hebt dat niet letterlijk gezegd, maar ik zie dat er een steeds grotere verschuiving is van de dossiers van de comités naar de jeugdrechtbank. Er is dus niet alleen de oneigenlijke instroom via het VAPH, via spijbelproblematiek en echtscheidingsdossiers, maar ook dossiers die eigenlijk thuishoren in de comités gaan steeds meer via de jeugdrechtbank, omdat laaggeschoolde en vooral allochtone jongeren en ouders de weg naar het comité niet vinden. De essentie van deze commissie is: sneller maatregelen nemen om minder ingrijpend te zijn, maar op die manier zijn we het tegenovergestelde aan het realiseren.

U hebt gereageerd op mijn vraag over de POT-trajecten. Ik vond het heel boeiend dat u bevestigde dat heel wat jongeren in het deeltijds onderwijs afhaken omdat ze geen werk vinden en dan ook niet meer geïnteresseerd zijn in onderwijs. Moeten wij als overheid dan niet dringend initiatieven nemen om te zorgen dat die jongeren een job vinden, eerder dan meer trajecten te organiseren om die jongeren bezig te houden? Het is erg dat je jongeren tussen 16 en 19 jaar moet bezighouden als ze willen werken. Er zijn allerlei jobs te vinden bij de overheid. Misschien moet de overheid op die manier jobs creëren, zodat jongeren uit het deeltijds onderwijs werk vinden en leren werken, zodat we de bestaande werkhouding en werkbereidheid niet verloren laten gaan. Wat zitten we in godsnaam bezig met grote activeringsverhalen als we er zelfs in het deeltijds onderwijs niet in slagen om jongeren een job te geven, om jongeren die willen werken, aan werk te helpen? Laat ons eerder daarin investeren, in plaats van bijkomende trajecten te maken, ook al zullen die ook wel nodig zijn.

U hebt gezegd dat u zich als jeugdrechtbank duidelijker moet profileren. Ik denk dat het in de huidige situatie een klein beetje naïef is om te denken dat je daardoor de instroom kunt wegduwen. De wachtlijsten zijn overal zo groot dat alles overloopt en dat men intussen bij de jeugdrechtbank komt omdat men denkt dat die misschien nog iets kan afdwingen en misschien nog iets meer kan. Er zal meer nodig zijn dan dat alleen. Voor een bepaald aantal dossiers moet de weg naar de jeugdrechtbank gewoon gesloten worden, bijvoorbeeld voor echtscheidingsdossiers. Ik weet niet of de familierechtbank er nu stilaan komt of niet, maar dat hoort alleszins daar thuis en niet in de bijzondere jeugdzorg.

Mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck: Ook ik wil de spreker danken voor de uiteenzetting. U hebt verschillende malen gesproken over de openbare besturen om oplossingen te bieden. Bespreekt u dat ook met hen? U stelde ook dat maatregelen bij hoogdringendheid weinig voorkomen. Kunt u zeggen over hoeveel dossiers dat in feite gaat?

Mevrouw Tinne Rombouts: Ook ik wil de spreker danken voor zijn toelichting en een aantal inzichten vanuit zijn functie als consulent van de jeugdrechtbank.

We hebben een aantal heel concrete voorbeelden gekregen, maar er is ook een aantal elementen dat bevestigend werkt op wat we gehoord hebben. Ik verwijs naar de vraag van mevrouw Vogels met betrekking tot afdwingbaarheid en hoogdringendheid. Er is ook de discussie over het verschil tussen gedwongen en vrijwillig.

Ik sluit me ook aan bij de vraag van de heer Crombez. Op welke manier kunnen jullie goed ingezet worden om de toeleiding naar de juiste diensten te verbeteren? Het moment dat jullie de kans krijgen om bij het dossier betrokken te worden, is dat het beste moment? Of zijn er daar verbeterpunten mogelijk om toeleiding naar de verkeerde diensten te vermijden?

U verwijst naar de lokale besturen en wat zij kunnen doen in regio's waar bepaalde diensten niet aanwezig zijn. Wat is het lokale bestuur dan? Wie doet wat? Wie is verantwoordelijk voor wat? In andere regio's is er blijkbaar wel de mogelijkheid om bepaalde diensten uit te bouwen. Wat verwacht u precies van de lokale besturen?

De ervaring leert mij dat er in die bepaalde regio's wel degelijk ook al een aantal initiatieven genomen wordt. Er is bijvoorbeeld een aantal internaten dat rond crisisopvang werkt, omdat er jongeren zijn die in het weekend niet elders kunnen worden opgevangen en omdat initiatieven in de eigen regio volledig ontbreken. Men wil die jongeren niet nog eens losrukken en naar een heel andere regio verhuizen.

Men vraagt of die internaten bepaalde zaken mee kunnen overbruggen. Ook vanuit de comités wordt dat meermaals voorgesteld. Wat zijn uw ervaringen met de initiatieven die daar al worden genomen? En wat is daar dan precies het probleem? Die internaten willen dat mee opvangen, er is een lokale dienst die initiatieven neemt, maar die initiatieven zijn niet erkend en draaien momenteel volledig op vrijwilligheid. Wat zijn uw ervaringen daarmee? Wat zijn de knelpunten?

Mevrouw Marijke Dillen: U hebt het gevoel dat vooral bij echtscheidingsdossiers oneigenlijk gebruik wordt gemaakt van de bijzondere jeugdzorg. U hebt zeer specifiek verwezen naar de verkeerde strategie die sommige advocaten zouden durven toepassen. Ik twijfel er geen seconde aan dat dit klopt. Hebt u een zicht op het profiel van mensen in echtscheidingsdossiers die via hun advocaten oneigenlijk gebruikmaken van de bijzondere jeugdzorg? Uit welke lagen van de samenleving komen die mensen? Ik heb immers het gevoel dat dit in milieus van meer gegoede en hoger opgeleide personen door de beide partners als wapen tegen elkaar wordt gebruikt. Hebt u dit punt al eens aangeklaagd in het kader van een overleg met de advocatuur? Die zou misschien de advocaten op hun verantwoordelijkheid ter zake kunnen wijzen.

De herstelbemiddeling is hier ook al meermaals aan bod gekomen. Hoe ervaart u die bemiddeling en de resultaten ervan? Beschouwt u die als iets positiefs?

U hebt uw uiteenzetting afgesloten met een onderzoek naar de vraag welke waarde consultants aan hun baan hechten. Uit de studie blijkt dat slechts één op tien consultants ervan overtuigd is te kunnen helpen in een POS-situatie. Nog erger, negen op tien consultants zijn ervan overtuigd meer genoegdoening te kunnen vinden in een andere baan. Het per-

soneelsverloop is hier al herhaaldelijk aangeklaagd. Door dat verloop gaat er heel wat ervaring verloren. Hoe ervaart u dat in de sociale dienst van de jeugdrechtbank?

U bent uw betoog begonnen met een verwijzing naar de verhouding tussen MOF- en POS-dossiers, een verhouding van 30 tegenover 70 procent. U hebt in dat verband ook even verwezen naar het betoog dat jeugdrechter Denoyelle hier heeft gehouden. Hij heeft hier met zoveel woorden gezegd dat er in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen vaak oneigenlijk gebruik wordt gemaakt van die MOF-dossiers, om gemakkelijker bepaalde maatregelen te kunnen nemen. Hij heeft dat aangeklaagd. Hebt u dezelfde ervaring in Turnhout, of gebeurt dat daar niet of vrijwel niet? Is er daar meer die zuivere opsplitsing, voor zover dat mogelijk is?

De heer Wouter Van Den Bogerd: Ik heb het gevoel dat we bij het moeilijkste deel van de dag zijn aanbeland: de antwoorden op uw vragen. Ik heb geprobeerd die zo goed mogelijk te noteren. Ik zou ze eigenlijk wat willen laten bezinken alvorens in het wilde weg met antwoorden te komen, maar ik wil het toch proberen.

De heer Crombez had het over het oneigenlijk gebruik en vroeg of wij als verwijzers mogelijkheden zien om verbeteringen aan te brengen in de toeleiding naar ons. Als van ons wordt verwacht dat we met een dergelijke problematiek aan de slag gaan, dan is het belangrijk dat we meer armslag krijgen. Er zou voor kunnen worden gezorgd dat we niet alleen op zoek moeten gaan binnen de bijzondere jeugdzorg. In eerste instantie bekijken we immers of we jongeren daarheen kunnen leiden, als er een dossier is. We moeten echter ook buiten de eigen sector kunnen kijken. Het is heel vaak moeilijk partners ervan te overtuigen om opnieuw in zee te gaan met jongeren, als die eenmaal bij de jeugdrechtbank zijn aanbeland. Wel wordt van ons verwacht dat we daarmee aan de slag gaan, maar ik heb het gevoel dat de omgekeerde beweging niet mogelijk is. Die zou ook mogelijk moeten zijn om jongeren die naar ons werden geleid, zij het dan met een afdwingbare maatregel, opnieuw in gepaste hulpvormen te laten terechtkomen.

Er werd me een voorbeeld gevraagd van OCMW's die soms beslissen om de financiële steun stop te zetten. Kort na de zomervakantie werd een baby'tje van ondertussen anderhalf jaar opgenomen in het ziekenhuis, met heel wat symptomen die niet meteen konden worden geplaatst. Uit verder onderzoek is dan gebleken dat het kindje kampte met diabetes van type 1, dat bij dergelijke jonge kinderen blijkbaar heel moeilijk te behandelen valt. Toen die diagnose werd gesteld, had die natuurlijk een enorme impact op de medische kosten. De moeder stond er alleen voor. Haar samenwerking met het OCMW was niet opperbest verlopen. Ze had niet altijd blij gegeven van goede intenties. Daarom heeft het OCMW na verloop van tijd beslist de medische kosten die het extra op zich had genomen, dus het remgeld dat moet worden betaald, niet meer te betalen. De afspraken in het kader van de budgetbegeleiding werden immers niet correct nageleefd. Dat brengt ons dan wel in een heel moeilijke positie. Aanvankelijk werd geprobeerd met dat kindje in de thuissituatie aan de slag te gaan, en dat te omkaderen met thuiszorg. Uiteraard kost dat ook geld. Die samenwerking met de thuiszorg is spaak gelopen. Dat baby'tje is opgenomen in het ziekenhuis en verblijft daar nu nog. Er moet worden bekeken op welke manier er een netwerk kan worden geïnstalleerd dat voldoende is om dat kindje toch opnieuw naar huis te laten gaan, en het toch nog een kans te geven in de thuissituatie. Als het OCMW beslist die extra kosten die bijvoorbeeld thuiszorg met zich meebrengt, niet langer op zich te nemen, dan zitten we in een heel vervelende situatie.

Ondertussen blijven die ziekenhuisrekeningen toenemen en rijst de vraag wie die zal betalen, dus komt men ook aan onze mouw trekken. Een plaatsing in een ziekenhuis is iets dat niet kan worden betaald door het Agentschap Jongerenwelzijn. Dat is dus heel jammer. Ik wou dat voorbeeld aanhalen toen ik het had over de bijzondere kosten en de mogelijkheid om PSA door te trekken naar de sociale dienst van de jeugdrechtbank. Mochten we merken dat dit zou afspringen om financiële redenen, dan zou het handig zijn mochten we

aanspraak kunnen maken op een potje om thuiszorg te financieren of om verpleging te financieren. Dat betekent niet dat we een aparte vorm van hospitalisatieverzekering zullen zijn, verre van, maar het zou jammer zijn dat het financiële ertoe leidt dat een nieuwe kans in de thuissituatie niet aan de orde is. Op dit moment wordt er gesproken over een opname in het Zeepreventorium in De Haan, omdat we geen diensten vinden die ambulant met die gezinssituatie aan de slag kunnen gaan, omdat het financiële niet rond geraakt. Uiteraard zal een opname in het Zeepreventorium enorme kosten met zich meebrengen voor het RIZIV. Momenteel verblijft dat kindje in een lokaal ziekenhuis.

Mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck: Dat kindje van anderhalf jaar oud verblijft momenteel dus in het Zeepreventorium. Hebben de ouders de kans om naar dat kindje te gaan?

De heer Wouter Van Den Bogerd: Het is momenteel nog niet in het Zeepreventorium. Momenteel verblijft het in een ziekenhuis. Er wordt onderzocht of er voldoende netwerking kan worden geïnstalleerd in de thuissituatie, om die situatie opnieuw een kans te geven. Als we echter de kosten voor dat netwerk met ambulante zorg aan huis niet rond kunnen krijgen, en het alternatief is uitwijken naar het Zeepreventorium in De Haan, dan is het ver gekomen. Het is al niet evident dat de moeder een bezoek kan brengen in het ziekenhuis, laat staan dat ze naar De Haan zal komen.

De heer John Crombez: Ik snap waarom het goed lijkt over de mogelijkheden te beschikken in te grijpen als zoiets wordt vastgesteld. Een alternatieve reactie zou eruit kunnen bestaan de mogelijkheid te willen het OCMW erop te wijzen dat de moeder wordt gesanc-tioneerd terwijl het kind ziek is. Is er op dergelijke ogenblikken contact met het OCMW? Waarom reageert het OCMW zo ambtelijk?

Er is hier al naar crisisplaatsingen verwezen. Soms moeten kinderen en jongeren tegen wil en dank weer naar huis wordt gestuurd. Dat levert soms veel ellende op. De sociale dienst zoekt een plaats. Iedereen houdt, soms om begrijpelijke redenen, de deur toe. De conclusie is dat het kind of de jongere soms terug naar een onvoorstelbare thuissituatie moet.

Als het om een toename van de slagkracht gaat, lijkt het me vooral aangewezen de sociale dienst in staat te stellen in schrijnende situaties dwingend in te grijpen. We hebben deze week twee schrijnende voorbeelden met peuters gezien. Die situaties worden soms door de onderdelen van het systeem opgemerkt. Het is echter niet mogelijk in te grijpen. Ik vraag me af of het niet nodig is dit mogelijk te maken. Indien het echt zo niet verder kan, moet het mogelijk zijn dwingend stappen te zetten.

De heer Wouter Van Den Bogerd: Ik kan de heer Crombez enkel bijtreden. In dergelijke situaties is het voor ons zeer belangrijk dwingend te kunnen optreden. Vaak zijn we aan handen en voeten gebonden. Er zijn allerhande wachtlijsten. Ik heb in mijn uiteenzetting dan ook op het belang van de crisishulp gewezen. Die crisishulp, die nu haast onbestaande is, moet niet enkel ambulant, maar zeker ook residentieel zijn.

Er is een verschil tussen private initiatieven en openbare diensten. We hebben, bij wijze van spreken, niet de luxe die de private voorzieningen hebben. We kunnen niet stellen dat we onze maximale capaciteit hebben bereikt. Er is een spanningsveld met de maatschappelijke noodzaak. We moeten met dossiers aan de slag, maar we stellen vast dat we aan de aanbodzijde niet vinden wat we zoeken.

Mevrouw Vogels heeft er al op gewezen dat bepaalde begrippen, zoals de hoogdringendheid en de afdwingbare pedagogische maatregelen, worden uitgehold. In bepaalde gevallen heeft een jeugdrechtsbank zelfs niet de slagkracht om op te treden. Dat is het failliet van het systeem. In de dagelijkse praktijk is dit vaak de realiteit.

Als sociale dienst hebben we hier natuurlijk geen antwoord op. Dat probleem moet op een hoger beleidsniveau worden aangepakt. De beleidmakers moeten prioriteiten stellen en keuzes maken. Ik stel enkel vast dat een individuele sociale dienst op die nagel kan blijven kloppen. We kunnen enkel hopen dat dit zichtbare gevolgen krijgt.

Mevrouw Vogels heeft tevens verwezen naar de verhouding tussen het aantal dossiers bij de sociale diensten van de jeugdrechtbank en bij de comités voor bijzondere jeugdzorg. Dat ligt in ons arrondissement anders dan in Antwerpen. Volgens mij heeft dit veel te maken met het beleid dat de parketten voeren.

In sommige arrondissementen leeft de tendens veel hoogdringende maatregelen te nemen. Dat geldt zeker voor Antwerpen. Bij ons blijven de hoogdringende maatregelen beperkt. Voor de hoogdringendheid kan worden gevorderd, moeten allerlei toetsingen gebeuren. Het inroepen van de hoogdringendheid kan ook een strategie zijn om een snelle reactie af te dwingen. We stellen echter vast dat voor veel dossiers, hoogdringend of niet, geen oplossing wordt gevonden.

In absolute cijfers gaat het in ons arrondissement jaarlijks om vijftien tot twintig hoogdringende vorderingen. Dit blijft een uitzonderlijke procedure. De mate waarin hoogdringend wordt gevorderd, trekt de verhouding tussen het aantal dossiers bij de sociale diensten van de jeugdrechtbank en bij de comités scheef.

Dit heeft ook gevolgen voor de personeelssamenstelling. Doorgaans denk ik dat er meer consultants verbonden zijn aan het comité voor bijzondere jeugdzorg dan aan de jeugdrechtbank, in ons geval gaat het zelfs om het dubbel. Ik weet niet of dit in heel Vlaanderen een tendens is. Die vraag kan beter aan het hoofdbestuur worden voorgelegd. In Antwerpen is dit volgens mij omgekeerd. Daar werken meer consultants voor de jeugdrechtbank dan voor het comité voor bijzondere jeugdzorg.

Een andere vraag heeft betrekking op het persoonlijk ontwikkelingstraject in het onderwijs. Misschien moeten we jongeren meer naar werk leiden. Mijns inziens betreft het hier een tweeledig onderwerp. We moeten aandacht aan werk schenken. We zien vaak dat jongeren niet aan het werk geraken en daardoor niet naar school gaan. Ze denken dat ze hun getuigenschrift toch niet zullen halen als ze het praktijkgedeelte van hun opleiding niet kunnen voltooien. Daarnaast komen veel jongeren in het deeltijds onderwijs terecht omdat ze schoolmoe zijn. Zelfs de twee lesdagen in het deeltijds onderwijs of de ene lesdag voor leerlingen met een leercontract zijn er nog te veel aan. We moeten die jongeren zo veel mogelijk naar werk leiden. We moeten alternatieve vormen vinden om die jongeren een kans op aansluiting te bieden. We moeten op een creatievere manier omgaan met het traject van leren naar werken dan het traditioneel onderwijs kan aanbieden.

De opmerking dat we meer dan enkel profilering nodig zullen hebben, kan ik zeker onderschrijven. We moeten echter duidelijk maken waarvoor we staan. De mensen die naar ons doorverwijzen, moeten weten wat ze van ons mogen verwachten. Vaak wordt op een zeer naïeve manier besloten naar ons door te verwijzen. Soms denkt men dat een jeugdrechtbank de wachtlijsten kan omzeilen. Dat klopt niet. We moeten duidelijk de boodschap brengen dat we allemaal in dezelfde vijver vissen. Er is geen aparte poel voor de jeugdrechtbanken.

Jongeren vertellen soms tijdens hun eerste gesprek met de sociale dienst dat ze hebben vernomen dat wij veel sneller een bepaalde werkvorm voor hen tot stand kunnen brengen. Wij moeten die mensen dan teleurstellen. Het werkt niet op die manier.

De profilering is belangrijk en moet duidelijk maken wat het Agentschap Jongerenwelzijn te bieden heeft en waarvoor een jeugdrechtbank en een comité staan. Het lijkt me belangrijk dat individuele diensten zelf initiatieven nemen. In Turnhout proberen we dat ook te

doen. We organiseren zelf informatiedagen voor de ruime sector. We nodigen mensen uit om te komen luisteren hoe wij dossiers aanpakken en wat ze van ons mogen verwachten. We moeten dit echter ruimer dan die lokale initiatieven zien.

Wat de familierechtbanken betreft, wil ik erop wijzen dat het belangrijk is een algemene kijk op een dossier te behouden. In Turnhout worden een beschermingsdossier en een burgerlijk dossier, zoals een echtscheidingszaak, vaak door eenzelfde jeugdrechter behandeld. Op die manier kan hij een algemene kijk behouden.

Mevrouw Rombouts heeft gevraagd wat van lokaal initiatief verwacht kan worden. Eigenlijk heeft ze in haar eigen vraagstelling al gedeeltelijk het antwoord gegeven. Er worden initiatieven genomen die voor ons waardevol kunnen zijn. We moeten soms lang wachten alvorens we de gepaste hulp in kunnen zetten. Mevrouw Rombouts heeft zelf het voorbeeld aangehaald van internaten die trachten crisisopvang uit te werken. Het is me niet bekend dat internaten dergelijke initiatieven zouden nemen. Dat is voor mij nieuw. Ik zal eens moeten navragen hoe ze dit precies trachten te organiseren. Het is mogelijk dat het om een samenwerking met de vrijwillige hulpverlening gaat en dat die crisisopvang niet toegankelijk is voor de gedwongen hulpverlening.

Mevrouw Tinne Rombouts: U zegt dat lokale besturen eventueel initiatieven kunnen nemen, maar ik vraag me af wie er welke bevoegdheden heeft om dingen te doen. Er zijn een aantal knelpunten. Ik weet niet of u Talita Koemi kent, een internaat in Hoogstraten, dat een initiatief neemt maar dat niet erkend is. Als je natuurlijk de bevoegdheid niet hebt om een aantal dingen te doen of te ondersteunen, dan wordt het wel heel moeilijk. Dan is het een beetje gemakkelijk om te kijken naar lokale besturen of lokale initiatiefnemers, maar die zitten ook vast. Hebt u ervaring met een aantal lokale initiatieven die al genomen worden? Wat zijn de knelpunten? Als in één regio iemand anders het doet, maar daar waar er niets is, het het lokale bestuur dan maar moet doen, hoe ziet u dat dan?

De heer Wouter Van Den Bogerd: Ik wil zeker niet de indruk geven dat we nu alle heil verwachten van het lokale initiatief. Maar als er initiatieven kunnen worden genomen, kan het zeker waardevol zijn om samen te werken. Het voorbeeld dat ik gegeven heb, is dat het OCMW van Turnhout een eigen gezinsbegeleidingsdienst heeft opgericht. In ons arrondissement zijn er drie thuisbegeleidingsdiensten erkend door bijzondere jeugdzorg. Als een OCMW dan ook een gezinsbegeleidingsdienst opricht, dan kunnen wij daar dankbaar gebruik van maken. Anderzijds, wanneer gezinnen tijdig terug kunnen vallen op dergelijke gezinsbegeleiding wordt misschien net vermeden dat dossiers terechtkomen binnen bijzondere jeugdzorg.

Ik merk dat er vanuit de preventie wordt getracht om mensen warm te maken om initiatieven te nemen. Opvoedingswinkels steken hier en daar de kop op. Dat is belangrijk om de eerstelijns hulpverlening zo toegankelijk mogelijk te maken.

Al die dingen kunnen ervoor zorgen dat een hulpaanbod geografisch beter gespreid is. Alle heil moet misschien niet verwacht worden van de bijzondere jeugdzorg.

Mevrouw Tinne Rombouts: De voorbeelden die u aanhaalt, gaan over preventie en begeleiding, maar de gedwongen hulpverlening is moeilijker, veronderstel ik. Hebt u daar ook voorbeelden van?

De heer Wouter Van Den Bogerd: Er zijn dossiers waarin we perfect kunnen samenwerken met een dienst zoals bijvoorbeeld Het Spoor. Ze hebben met hun cliënten op basis van vrijwilligheid al een heel traject afgelegd. Door omstandigheden komt het dossier op de jeugdrechtbank terecht, maar Het Spoor wil vaak het engagement opnemen om, met de jeugdrechtbank als stok achter de deur, toch verder te werken. Het is gewoon belangrijk

om zo veel mogelijk partners te hebben om mee samen te werken en om het zo ruim mogelijk te bekijken, niet alleen binnen bijzondere jeugdzorg.

Er werd gevraagd naar het profiel van mensen in echtscheidingsdossiers, en of het vooral gegoede mensen zijn die op die manier hun echtscheidingsperikelen willen beslechten. Ik kan het vanuit mijn ervaring alleszins niet bevestigen. Ik denk dat het zich in alle klassen van de samenleving zal afspelen maar dat het net in gezinnen waar ook nog op andere levensdomeinen problemen zijn, het des te complexer wordt en het bij echtscheiding kan escaleren zodat de tussenkomst van een jeugdrechtbank wordt gevraagd. Als er op voorhand, bijvoorbeeld via echtscheidingsbemiddeling, stappen kunnen worden gezet om mensen na echtscheiding toch een aanvaardbare vorm van communiceren te doen vinden en afspraken te laten maken over de opvoeding van de kinderen, dan kan dat bijdragen tot het vermijden van escalatie. Ik denk ook dat wat nu als norm geldt, het co-ouderschap, niet altijd een goede zaak is, omdat het soms mensen die een verschillende opvoedingsstijl hebben, nog meer tegen elkaar gaat uitspelen.

Is dit aangekaart met de advocatuur? Uiteraard niet door individuele consultants. Het is wel aangekaart met de bemiddelingscommissie. Wij hebben gepoogd om de commissieleden erop te wijzen dat wij in zulke dossiers ook vaak machteloos staan en geen passend antwoord kunnen bieden.

Ik heb nog iets genoteerd over het personeelsverloop. Bij ons valt dat al bij al mee. We zijn een kleine dienst maar we hebben een vrij stabiel team op dit moment. In Antwerpen is dat anders. Ik heb er niet meteen een verklaring voor. Misschien houdt dit verband met de uitkomst van het onderzoek waar ik naar verwees: sommige collega's zoeken misschien andere horizonten op waar ze wel voldoening vinden in hun werk

De voorzitter: Ik dank u voor uw komst naar deze commissie. Ik ben er zeker van dat wij heel wat van de knelpunten die u hebt aangehaald, in overweging kunnen nemen wanneer we tot een aantal aanbevelingen moeten komen.

Else DE WACHTER,
voorzitter

Marijke DILLEN
Mieke VOGELS
Katrien SCHRYVERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ckg	centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
MOF	als misdrijf omschreven feit
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
POS	problematische opvoedingssituatie
POT	persoonlijk ontwikkelingstraject
PSA	preventieve sociale actie
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap

BIJLAGE:

Presentatie van mevrouw Ann Reed

Toelichting Commissie Vlaams
Parlement
23 februari 2011

Situering van De Werf

De Werf is opgericht in 1989 op initiatief van
Praktijkwerkers uit de Bijzondere Jeugdzorg en
onderzoekers van de RUG.

Waarom?

Maatschappelijke kwetsbare jongeren die problemen
hadden met dagbesteding.

vzw De Werf

- vzw De Werf is reeds 20 jaar een vangnet voor schooluitvallers, die dreigen in een neerwaartse spiraal terecht te komen.
 - Aanbieden van een rugzak vol vaardigheden, met de bedoeling jongeren te reïntegreren in de maatschappij.
 - Kernwoorden voor de organisatie:
 - Hulpverlening op maat (snijpunt onderwijs-welzijn)
 - Werken in netwerk
 - Participatie en verbondenheid
 - ...
- In 2003 is de sector Deeltijdse vorming overgeheveld van het Ministerie van Cultuur naar het Ministerie van Onderwijs en Vorming omwille van een stijgende restgroep in het reguliere onderwijs

Decreet Leren en Werken

1 september 2008

- Gekwalificeerde uitstroom.
- Voltijds engagement.
- Intensieve samenwerking tussen CDO's, CLB's en CDV's (vertrekkend vanuit complementariteit).
- Aanbod vertrekkend vanuit talenten, interesses en noden van de leerlingen.
- Rechtstreekse aanmeldingen.

Fasen binnen het Decreet Leren & Werken

Fase 1=	Deeltijds onderwijs + deeltijdse reguliere tewerkstelling
Fase 2=	Deeltijds onderwijs + brugproject
Fase 3 =	Deeltijds onderwijs + voortraject
Fase 4 =	POT voltijds POT = 28u POT 13u + Deeltijds onderwijs POT 15u + Brugproject/Voortraject

Doelstellingen

- Het ultieme streefdoel is de band met het onderwijs te behouden of te herstellen en de jongeren terug op het spoor te zetten om door- of terugstroom naar het deeltijds onderwijs mogelijk te maken.
- Het traject dat daarvoor moet gevolgd worden, wordt bepaald door de zorgvraag, de draagkracht en de noden van de individuele jongere.

SPECIFIEK VOOR DE WERF

- voorkomen van schooluitval en definitieve uitsluiting door een positieve herinstroom bij voorkeur in het deeltijds secundair onderwijs.
In overleg met de verschillende actoren (ouders, school, clb) kan heroriëntatie geadviseerd worden.
- werken aan motivatie, sociale vaardigheden en attitudes om gedragsproblemen te reduceren en probleemsituaties te neutraliseren

- werken met jongeren die een historiek hebben van schoolinterne en eventueel schoolexterne begeleiding
- verhogen van de welzijnskansen; verbondenheid van de jongere met zichzelf, medeleerlingen, school en de omgeving verhogen (om evt. zwaardere hulpverleningsvormen te voorkomen)
- werken aan multi-complexe problematieken.

Hoe realiseren we P.O.T?

Programma

Afwisselend programma op maat

- Vertrekkend vanuit de leefwereld van de jongeren en rekeninghoudend met interesses en mogelijkheden
- Projectwerking (samenwerking met vzw Kruiskenshoeve, DIGI-boerderij, Zachte Kracht, vzw rocsa, ...)
- Sociale vaardigheden - AXI (projectmatig werken)
- Keuze-ateljees (Koken, Multimedia, Hout, Eigen werk...)
- Reflectiemomenten
- Sport en vrije tijdsbesteding (animals,muziek,sport)

Voorbeelduurrooster					
	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
08.00u - 08.20u	ONTHAAL				
08.20u - 09.10u	Keuze Ateljees	Sova	Werkwinkels	Keuze Ateljees	Reflex
09.10u - 10.00u					
10.00u - 10.15u	P	A	U	Z	E
10.15u - 11.05u	Keuze Ateljees	Werkwinkel Muziek/Animals	Xplore!	Keuze Ateljees	Sport/Girlzzz
11.05u - 11.55u					
11.55u - 12.35u	P	A	U	Z	E
12.35u - 13.25u	Projectwerking (Ben) Bestellingen (Jan)	Teamvergadering	Eilandraad	AXI	
13.25u - 14.15u					
14.15u - 14.30u				A	
14.30u - 15.20u				Sport (Tom en Jan)	
15.20u - 16.10u					
16.10u - 16.40u	OVERLEG				

Methodieken

- Traject op maat (Trajectbegeleidingsplan);
- Intensieve begeleiding met het oog op het verhogen van de draagkracht, de autonomie en de zelfredzaamheid van de jongere;
- Contextuele- en systeemtheoretische benadering;
- Ervaringsgericht leren (Outward Bound)
- Werken met alle betrokkenen;
- Laagdrempeligheid, aanklampend werken;
- Een omgeving aanbieden waarin jongeren tot rust mogen komen.

Aanbevelingen

- * Samenwerking onderwijs en welzijn (onder de vorm van gemeenschappelijke initiatieven)
- * Meer aandacht voor individuele begeleiding
- * Geen versnippering van middelen
- * Organiseren van schoolvervangende initiatieven door externe organisaties (know how!)
- * Binnen de lerarenopleiding meer aandacht besteden aan de methodieken rond “maatschappelijk kwetsbaarheid”